Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА  SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: 'Svoboda', 81-83 Grand St., Jersey City, N. J.
Тел.: HEnderson 4-0237
УНС: HEnderson 5-8740

РІК LXII. Ч. 79. ДЖЕРЗІ СИТІ І НЮ ЙОРК, СЕРЕДА, 27-го КВІТНЯ 1955. П'ЯТЬ ЦЕНТІВ—FIVE CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, WEDNESDAY, APRIL 27, 1955. No. 79. VOL. LXII.

АЙЗЕНГАВЕР ЗАПОВІДАЄ „АТОМОВИЙ КОРАБЕЛЬ МИРУ"; БОРОНИТЬ ТОРГОВЕЛЬНОЇ ПРОГРАМИ

Ню Йорк, Н. Й. — Президент Айзенгавер виголосив промову на прийнятті в „Ассосіейтед Пресс" в Ню Йорку і в цій промові повідомив про те, що ЗДА плянують збудувати торговельний атомовий корабель, який пливав би по всьому світі та демонстрував американську атомову продукцію для мирних цілей. Президент заявив також, що для втримання миру в світі потрібна стабільна й здорова господарка в ЗДА і в усіх вільних державах світу, а таку господарку можна осягнути тільки при допомозі взаємної торгівлі ЗДА з іншими країнами світу. На початку своєї промови президент заявив, що радо користає з привілею промовляти до представників преси, які традиційно вже дають ґарантію того, що правда може дійти не тільки в кожне місце цієї країни, але й усього світу. В теперішніх критичних часах треба використовувати всі людські засоби, щоб затримати волю та зберегти правдивий мир. Президент пригадав, що він два роки тому заявив на Генеральній Асамблеї Об'єднаних Націй, що ЗДА пропонують зорганізувати міжнародну аґенцію для мирного використання атомової енергії. Недавно президент запропонував поділитися відомостями про вакцину д-ра Солка, а тепер повідомляє про те, що ЗДА плянують збудувати торговельний атомовий корабель, який зможе обплисти ввесь світ та демонструвати всім народам, як ЗДА думають використовувати атомову енергію для мирних цілей. „Цей корабель, казав президент, буде атомовою виставкою, бо показуватиме всім народам практично, як використовувати нову науку про атом в ділянках медицини, сільського господарства і продукції електричної енергії". Айзенгавер казав, що проситиме Конґрес про ухвалення видатків на цей новий корабель. Комісія Атомової Енергії відмовилася дати пояснення в цій справі, а Морська Адміністрація заявила, що нічого про це не знає.



Президент Айзенгавер промовляє на бенкеті Ассошієйтед Пресс в справі збудування атомового корабля миру.

АДМ. РАДФОРД І РОБЕРТСОН ПОВЕРТАЮТЬСЯ З ФОРМОЗИ

Тайпег. — Шеф американських об'єднаних штабів адмірал Радфорд і заступник державного секретаря для далекосхідніх справ Робертсон, вислані на Формозу президентом Айзенгавером із спеціяльною місією для розмов із націонал-китайським маршалом Чіянґ Кай-шеком, вертаються до Вашинґтону після дводенного перебування у столиці Формози, Тайпегу. Вони перевели довгогодинні наради з Чіянґ Кай-шеком і націонал-китайським міністром закордонних справ та міністром оборони, але змісту тих нарад ніхто не знає. З американського боку участь у тих розмовах взяв тільки американський амбасадор на Формозі Ранкін. Високі достойники з Вашинґтону бачились на Формозі також з віцеадміралом Прайдом, командантом сьомої американської фльоти, й генералом Чейзом, шефом американської військової місії на Формозі. Здогадуються, що розмови адм. Радфорда й Робертсона з Чіянґ Кай-шеком торкалися однаково прибережних островів, як комуно-китайської пропозиції переговорювати з ЗДА про ситуацію у протоці Формози і саму Формозу. Назагал, як стверджують закордонні кореспонденти на Формозі, приїзд адм. Радфорда і Робертсона викликав неспокійний настрій, що американський уряд рішив натискати на націонал-китайський уряд, щоб той зрікся прибережних островів, щоб дістати для самої Формози ґарантію також від інших держав, союзників Америки, та щоб він погодився переговорювати з комуністами про компромісову розв'язку справи Формози. Міністер закордонних справ Єг повторив заяву, що націонал-китайці не засядуть за спільний стіл з комуністами.

Науковець про шкідливість радіоактивности для майбутніх поколінь

Вашинґтон. — Професор зоології Індіянського університету і власник нагороди Нобеля д-р Г. Дж. Мюллер заявив, що в „високих колах" несправедливо заперечують вплив радіоактивности на майбутні покоління в цій країні. Він також звернувся і проти тих, які перебільшують цей вплив і твердять, що ця радіоактивність, яка виникає під час проб з атомовою зброєю, має великий вплив на майбутні покоління в цілому світі. Д-р Мюллер у своїй промові, яку має виголосити перед Крайовою Академією Наук, заявив, що обидва погляди шкідливі. Комісія Атомової Енергії вже кілька разів заявляла, що проба з водневою бомбою і проби з атомовими бомбами не мають жадного впливу на здоров'я майбутніх поколінь. Д-р Мюллер сказав, що все ж таки ця радіоативність, яка виникає під час експльозій атомових і водневих бомб, може мати деякий шкідливий вплив на тих дітей, які мають народитися. Тому д-р Мюллер радить бути обережним під час пробних експльозій атомової зброї, яка тепер конче потрібна, поки не можна буде дійти до такого стану в міжнародних відносинах, коли можливе буде загальне розброєння. Тепер треба вибрати менше зло і випробовувати атомову зброю, бо ЗДА мусять затримати своє перше місце в продукції атомової зброї, щоб зберегти себе як націю.

В АМЕРИЦІ

● **Американські Ветерани** другої світової війни вирішили прийняти совєтське запрошення і думають вислати 12 своїх представників до Москви, щоб відсвяткувати зустріч над Ельбою, яка відбулася між американськими й совєтськими військами в 1945 році. До Москви виїхали б 12 представників американських збройних сил, які брали участь в цій зустрічі. Державний департамен мусить дати свій дозвіл на цей виїзд.

● **Фільмові продуценти** Брати Ворнер запроєктували накрутити фільм п. з. „Життя Альберта Айнштайна", а також фільм п. з. „Тріюмф д-ра Солка" про відкриття вакцини д-ра Солка.

● **Торнадо в Алябамі** спричинило смерть двох дорослих осіб і двоїх дітей, поранило коло 15 осіб та знищило 20 домів і дві великі церкви. Сліди торнадо, що перейшов через цю місцевість у 1952 році, видно ще й досі.

● **Республіканський конґресман** Г. Р. Гросс заявив через радіо, що Об'єднані Нації „зовсім нічого не роблять, щоб зберегти в світі мир", і тому ЗДА повинні вийти з цієї організації. Натомість демократичний конґресмен Брукс Гейес твердив, що, хоч ОН і мають деякі недостачі, все ж таки вони зробили деякий крок у стабілізуванні світу, і тому ЗДА повинні їх підтримувати.

● **На закінчення** Міжнародного Католицького Конґресу в справах сільського життя, що відбувся в Сантіяґо, Панама, відправлено Богослуження під голим небом. В Богослуженні взали участь 25,000 селян, п'ять єпископів та 80 священиків. Між єпископами був один єпископ із ЗДА.

● **Американське Товариство** опіки над тваринами гостро виступило проти всякого роду боротьби з биками. Португальці пропонували цього літа прибути до ЗДА з своєю „турадою", в якій биків не вбивають. Але американці не хочуть дивитися навіть на цю „лаґіднішу" боротьбу биків.

ДЛЯ ОБОРОНИ МИРУ Й ДОБРОБУТУ НАРОДІВ

Ню Йорк, Н. Й. — Президент Айзенгавер, промовляючи на річному прийнятті „Ди Ассошиейтед Пресс" в готелі „Валдорф-Асторія", найбільше місця присвятив у своїй програмі на оборону своєї торговельної програми з закордоном. Президент звернув увагу на парадокс в теперішньому житті. Майже кожна людська істота бажає сама жити, і другому дозволити жити, для миру і для волі. „А все ж таки находяться диктатури, які кплять собі з цього загального бажання миру та періодично викликають алярми і страх перед війною. Ці диктатори можуть викликати війну. Але кризу могли б спричинити і ті, які попали б в розпач та, „хапаючись за соломинку угодівства, продали б тисячі завтрішніх днів за коротку втечу від дійсности". 164 мільйони американського народу мусять пізнати, що небувала криза теперішніх днів мусить бути переможена для тривалого добра нашої країни і всього світу. „Дві головні цілі вибиваються понад наші менші змагання", казав президент. „Одна — це світовий мир оснований на справедливості, взаємному пошануванні і співпраці між народами. Інша — це поширення нашої економіки, з добродійств якої користали б всі наші громадяни, і яке дасть нам можливість ще краще співпрацювати з іншими заприязненими народами для їхнього господарського поступу і нашої спільної безпеки". Та на шляху до здійснення цих головних цілей стоїть „безбожний комунізм". Небезпека тим більша, що ми самі деколи не хочемо приносити жертви для спільного добра. Ми мусимо дбати про нашу безпеку. Але ми мусимо звертатися і до розуму та гідности інших народів, щоб і вони працювали для миру. Коли промовляє представник однієї держави, то до його голосу не мусять всі прислуховуватися, але як промовлять представники багатьох держав, то їхні голоси проб'ють мури жаху, упередження і іґноранції, — казав президент. Тому президент змагає до того, щоб ЗДА співпрацювали з іншими народами. Така співпраця найбільш потрібна і в господарській ділянці. І Айзенгавер у своїй промові боронив своєї програми про взаємний торговельний договір із закордоном. Конґрес повинен прийняти без істотних змін його законопроєкт про взаємний торговельний договір, бо відкинення цього законопроєкту було б поважною небезпекою для втримання миру в світі. Вільні держави не могли б розбудовувати своєї збройної сили і своєї економіки без торгівлі із ЗДА. Тоді також ЗДА не могли б здійснювати свого експорту закордон. Урядовий законопроєкт домагається продовження торговельного договору з закордоном на 3 роки, це значить до кінця червня 1958 року. Одночасно цей законопроєкт домагається повновластей для президента впродовж трьох років зменшувати мито від ввожуваних товарів річно на п'ять відсотків, отже президент мав би право зменшити мито на 15 відсотків. Америка продає за кордон свої рільничі продукти: пшеницю, бавовну і тютюн. ЗДА продають закордон і свої промислові продукти, і минулого року ця країна продала промислових товарів на суму дев'ять більйонів долярів. Коли інші союзні країни зможуть продавати свої товари ЗДА, то це причиниться не тільки до зросту економіки закордонних держав, але і ЗДА. Тому тільки в тісній співпраці ЗДА із країнами вільного світу лежить запорука, що той вільний світ зможе боронитися перед комуністичною загрозою і не попаде в песимізм. На кінці своєї промови президент закликав журналістів, щоб працювали в напрямі співпраці цієї країни з закордоном для оборони миру в світі та для добробуту народів.

Москва відмовляє права самовизначення поярмленим народам

Женева. — Делеґат Совєтського Союзу в Комісії Об'єднаних Націй для Прав людини в Женеві заявив, що право самовизначення не може торкатися Балтійських країн ані Східньої Німеччини, бо ті країни є „суверенні, вільні і щасливі". „Східня Німеччина — заявив совєтський делеґат Морозов — втішається всіми своїми суверенними правами в мирі. Литва, Латвія і Естонія вступили добровільно в склад Совєтського Союзу". Пані Освалд Лорд, репрезентантка ЗДА в названій Комісії спитала совєтського делеґата, чи уряд СССР погодився б, щоб Об'єднані Нації перевірили на місці в Балтійських країнах і Східній Німеччині, чи тамошні народи бажають собі права самовизначення. Часописи не подають покищо, яку відповідь дав совєтський делеґат.

„Червона армія виряджена і готова починати кожної хвилини війну"

Вашинґтон. — Конґресова бюджетова комісія опублікувала частину зізнань військових керівників ЗДА, що їх вони складали під час закритої для преси і публіки сесії цієї комісії в лютому ц. р. Найважливіші ствердження в цих зізнаннях — це те, що армія Совєтського Союзу „виряджена і готова" кожної хвилини виступити до бою і що червоний Китай може „за одну ніч" подвоїти з допомогою Совєтського Союзу свою летунську збройну силу. Крім того дійову силу совєтської армії збільшує непомірно атомова зброя, як теж модернізація сателітських армій. Зізнання ці склав ген. Риджвей та інші шефи штабів під час дискусії над справою редукції чисельного стану американської армії з 1,170,000 до 1,027,000, запропонованої від уряду секретарем армії Робертом Т. Стівенсом. Тоді ж прийшло до зудару між Риджвеєм і Стівенсом. Стівенс заступав погляд, що в атомову добу не треба багаточисельної армії, проти чого виступив Риджвей, заявляючи, що саме тепер військова тактика вимагає куди більше наземних сил, як це було давніше. Військові керівники ЗДА вимагали далі набору 200,000 добровільців річно, щоб могти створити резерву з 2,900,000 вояків, і цілої низки інших заходів, щоб збільшити ефективну оборонну силу країни.

Совєти хочуть забезпечити військову контролю над Австрією

Вашинґтон. — В офіційних американських колах переконані, що з хвилиною підписання договору з Австрією і виведення звідти окупаційних військ Совєти створять східноевропейський військовий союз під своїм військовим командуванням. До цього військового об'єднання ввійдуть армії Совєтського Союзу, Польщі, Чехословаччини, Східньої Німеччини, Угорщини, Румунії, Болгарії й Альбанії. Таким чином Совєти хочуть створити собі претекст і базу для втримування своїх військових сил в Угорщині і Румунії близько кордонів Австрії і таким чином могти її повністю контролювати, бо такої можливости не матимуть західні союзні держави. Згідно з договорами Совєти обов'язані у випадку підписання мирового трактату з Австрією вивести до 90 днів свої війська з Угорщини і Румунії. За інформаціями Пентаґону, Совєти втримують тепер 200,000 вояків в Угорщині, 300,000 в Румунії і 400,000 у Польщі. Чехословаччина, Болгарія й Альбанія „офіційно" не мають на своїх територіях совєтських військ.

У Франції і Японії виграли центро-праві партії

Париж. — В останню неділю закінчилися самоуправні кантональні вибори у Франції великою перемогою центральних партій з програою однаково комуністів із лівиці, як голістів із правиці. Найбільше голосів зібрали помірковані й консервативні кандидати, включно з усіми чільними міністрами теперішнього уряду Фора. Центрово-міщанська партія радикалів, незалежні, народні республіканці і соціялісти поділились майже всіми мандатами. В численних випадках комуністи відкликали своїх кандидатів, сказавши своїм партійцям голосувати на соціялістів. Хоч соціялістична партія заборонила зречення кандидатів у користь комуністів, сталося це також у деяких випадках. Комуністи, побачивши упадок своїх безпосередніх впливів, старалися таким чином скріпити ліву течію в соціялістичних рядах, яка пропаґує „народний фронт", себто центро-лівий бльок включно з комуністами. Покищо та концепція не має ніяких виглядів успіху у Франції.

Так само в Японії виграли дві консервативні партії: ліберали, які були раніше при владі, здобули в комунальних виборах 624 мандатів, а демократи з теперішнього уряду Гатоями 594, зате ліві соціялісти лише 232, поступовці 157, праві соціялісти 185, а комуністи лише 10.

Чехословацький прем'єр відставлений із словацького політбюра

Відень. — Одержано вістки з Братислави, що на річному конґресі словацької комуністичної партії усунено з політбюра цієї партії Вільяма Широкого, чехословацького прем'єра і Франтішека Зупку, голову чехословацьких професійних спілок. Празьке радіо повідомило, що обидва були „перевантажені працею". На їх місце обрано до словацького політбюра нових комуністів. Широкі брав участь у конґресі і навіть виступав проти „словацького „сепаратизму", заявляючи, що ідею незалежної словацької держави намагаються тепер знову здійснювати . . . З'єдинені Держави Америки. Осуджував „словацький сепаратизм" і Кароль Бацілєк, секретар словацької компартії, заявляючи, що без допомоги чеської робітничої кляси індустріялізація Словаччини була б неможливою і тому словацькі комуністи мусять вести наполегливу боротьбу із „словацьким сепаратизмом і його злочинами." Атака проти словацького „сепаратизму" викликана мабуть зростанням незадоволення у Словаччині масовим напливом чеських робітників і техніків, що його спричинила саме захвалювана Бацілєком індустріялізація Словаччини. У зв'язку з новою кампанією проти словацького самостійництва треба пригадати, що дня 19 квітня ц. р. чехословацький уряд передав урядові ЗДА гостру ноту з протестом проти діяльности словацьких політиків у ЗДА, які намагаються — як сказано в ноті — „бруднити добре ім'я чехословацького режиму."

Англійські соціялісти розпочали виборчу кампанію

Лондон. — Проголошення англійським урядом нових парляментарних виборів уже на день 26 травня ц. р. спонукало опозиційну Партію Праці перейти до наступу проти консерватистів. Заступник голови тієї праці, колишній міністер внутрішніх і потім закордонних справ в уряді Партії Праці, Герберт Моррісон, виступив в палаті громад з різкою промовою проти консервативного уряду, закинувши персонально прем'єрові Іденові брак досвіду в справах внутрішньої політики Англії. Знову ж колишній канцлер скарбу в уряді Партії Праці, Гю Гейтскелл, гостро атакував теперішній бюджет Англії і заповіджену день раніше канцлером скарбу Батлером знижку податку, назвавши ту реформу „знижкою багатирів". Гейскелл закинув консервативному урядові, що той розписав приспішені вибори з уваги на небезпеку недалекої господарської кризи. У відповідь йому речник уряду підкреслив, що за консервативного уряду Англія дійшла до найбільшого добробуту в своїй історії, а коли приспішення виборів в'яжеться з фінансовою ситуацією в краю, то хіба тому, що закордон занепокоєний, чи керма господарськими справами Англії не дістанеться знову в руки Гетскелла.

8 ТРАВНЯ В ПАРИЖІ РАДИТИМУТЬ В СПРАВІ ЗУСТРІЧІ 4-Х ВЕЛИКИХ

Вашинґтон. — Напередодні з'їзду держав НАТО відбудуться 8 травня в Парижі наради міністрів закордонних справ З'єдинених Держав, Англії і Франції у справі підготови до спільної конференції з СССР. Підготова до того з'їзду трьох міністрів західніх великодержав заповіджена вже на середу 27 квітня ц. р. у Лондоні, куди прибули високі урядовці французького міністерства закорд. справ і державного департаменту з Вашинґтону. Західні міністри закордонних справ триматимуть в курсі всіх своїх нарад також канцлера Аденауера, що його запросять прибути на той час до Парижу. Західня Німеччина буде вже в тому часі суверенною державою, бо Франція заповіла, що 5 травня складе свої ратифікаційні документи про Паризький договір, а тоді теж мабуть зробить це Англія. Всі інші держави переведуть ту процедуру вже раніше. Щодо конференції з СССР, то говориться покищо тільки про з'їзд 4-ох міністрів закордонних справ. Поки відбудеться та міністеріяльна конференція, вона мусить теж бути підготовлена не тільки щодо устійнення денного порядку, часу і місця конференції, але й таких ділових передумов, які виключили б, щоб та нова конференція з Совєтами знову перетворилась тільки в трибуну совєтської пропаґанди. Щойно тоді, коли б конференція 4-ох міністрів закордонних справ була успішна, могла б відбутись конференція прем'єрів, чи пак голов держав, отже з'їзд президента Айзенгавера, англійського прем'єра Ідена, французького прем'єра Фора й совєтського прем'єра Булґаніна.

Офіційний комунікат, проголошений державним департаментом нічого не говорить про предмет нарад із Совєтами. Він каже тільки, що три західні держави „постійно давали докази своєї туги шукати злагоди в справі мирного порозуміння у питаннях, які перешкаджають устійнення тривкого миру. Спонукані тим бажанням три західні міністри стрінуться 8 травня в Парижі, щоби переговорити конкретні пляни для відбуття конференції 4-ох держав із совєтським урядом. Згідно з звичайною практикою, вони переговорять це питання з канцлером Аденауером і міністрами інших держав НАТО. Експерти, делеговані трьома урядами, стрінуться в Лондоні 27 квітня для тимчасового перестудіювання проблем, щоб підготовити дискусію міністрів. Три уряди поважно сподіваються, що конференція 4-ох держав відбудеться по змозі найшвидше."

Існує можливість переговорів з Ком. Китаєм

Бандунґ. — Пакістанський прем'єр Мохаммед Алі, перед виїздом із Бандунґу відповідав журналістам на різні запити і заявив м. ін., що Чу Ен-лай далі готов переговорювати з ЗДА про мир на Далекому Сході, дармащо відповідь державного департаменту на його пропозицію таких переговорів зробила на нього враження американської відмови. Пакістанський прем'єр, один із лідерів антикомуністичного бльоку на азійсько-африканській конференції в Бандунґу, запевняв, що однаково китайські комуністи, як американці не мають одні до одних довір'я і що те довір'я треба відбудувати актами доброї волі. Мохаммед Алі сказав буцімто Чу Ен-лаєві, що комуністичний Китай повинен показати свою добру волю у відношенні до ЗДА — випускаючи на волю всіх затриманих в комуністичному Китаї американців. Знову ж ЗДА, на думку того пакістанського державного мужа, повинні погодитись на розмови з китайськими комуністами, при всій льояльності до націонал-китайських союзників. Мохаммед Алі підкреслив тверду позицію антикомуністичних держав у Бандунґу та висловив особливе вдоволення, що конференція в Бандунґу одобрила військово-політичні союзи, що їх досі так рішуче атакували комуністи й „невтралісти".

В червоному Китаю судять „ґанґстерів" Чіянґ Кай-шека

Лондон. — За повідомленням одержаним з Пейпінґу, китайські комуністичні суди засудили на смерть 41 чоловіка, обвинуваченого у контрреволюційній діяльності. Совєтська телеграфічна аґенція ТАСС повідомила водночас, що в червоному Китаю засуджено крім вищезгаданих 41 осіб ще 150 інших осіб теж за „контрреволюцію". Засуджені мали бути членами організації, що працювала під проводом „ґанґстерів" Чіянґ Кай-шека в північно-китайських провінціях Шенсі і Кансу.

В СВІТІ

● **У Москві,** на прийнятті, що його Молотов влаштував на честь польського прем'єра Циранкевіча, один із закордонних журналістів запитав Булґаніна, які є тепер вигляди на його зустріч із президентом Айзенгавером і прем'єром Іденом. „Ви повинні запитати їх про це, — відповів Булґанін, — ви знаєте, що я заявив у цій справі". Цим він натякнув на свою заяву з 26 березня, що Совєти „прихильно ставляться" до ідеї зустрічі голов 4-ох великодержав.

● **На кордоні між** західнім і східнім Берліном комуністична поліція сконфіскувала 17 вантажних авт разом із товаром, які їхали до східньої частини міста. Авта були навантажені залізним брухтом. Це вперше за два останні роки комуністи вчинили акт звичайного грабунку товару, вивезеного згідно з договором про товарообмін між двома частинами поділеного міста. Це т. зв. „холодна бльокада" міста шиканами.

● **У Лондоні** далеко холодніше поставились до „миролюбної" пропозиції Чу Ен-лая про переговори із ЗДА в справі Формози, як навіть у Вашинґтоні. Англійські політики, вказуючи на останні напасті комуно-китайської преси на англійське правління у Гонґ Конґу і на оскарження, що це американська й націонал-китайська розвідки спричинили катастрофу комуно-китайського літака з 11 журналістами важають, що така раптова „примирливість" — це тільки короткотривалий маневр.

● **Японія запропонувала,** щоб переговори про встановлення „нормальних" дипломатичних взаємин між Японією і СССР велись у Лондоні. Москва відкинула попередню пропозицію Японії перевести ці переговори в Ню Йорку. Формально між СССР і Японією все ще існує стан війни, бо СССР не підписав колективного мирового договору з Японією в Сан Франсіско.

● **Принц Майкел Кенту,** 12-річний другий син княжни Кенту, перейшов операцію сліпої кишки. Офіційний комунікат сповіщає, що стан здоров'я його задовільний. Малий князь є теж на списку наслідників англійського престолу.

● **У комуністичному Китаї** з приходом весни множаться познаки голоду, який належить до традицій китайської мізерії. Цим разом найповажнішою причиною недостачі зерна є комуністичний експеримент з колгоспами.

● **Едам Клейтон Павелл,** неґерський конґресмен із Гарлемської дільниці Ню Йорку, який перебуває весь час на азійсько-африканській конференції у Бандунґу, як обсерватор, написав до приявного там Чу Ен-лая листа у справі американських летунів, ув'язнених в Китаї. Але на свого листа він не дістав ніякої відповіді.

СВОБОДА SVOBODA
український щоденник UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

РЕЗУЛЬТАТИ КОНФЕРЕНЦІЇ В БАНДУНҐУ

Азійсько-африканська конференція в індонезійському місті Бандунґу, яка тривала від 18 до 24 квітня, закінчилася проголошенням окремого комунікату, що з'ясовує цілі та результати цієї конференції. Вона була скликана урядами Бурми, Цейльону, Індії, Індонезії та Пакістану і в ній, крім ініціяторів, взяли участь представники урядів 24 інших країн, між ними й комуністичного Китаю. В кінцевих резолюціях цієї конференції заторкнено і зайнято становище в першу чергу в економічних проблемах, а далі в справах „культурної співпраці", людських прав і самовизначення, в проблемах т. зв. залежних народів, у справах „підтримки світового миру і співпраці" і т. п.

Засадничо, в деклераціях немає жадних нових концепцій та ідей, які досі не були б обмірковані та проголошувані. Що більше ,багато дечого є копією того, що вже було сказано, а господарські проблеми поставлено цілком у площині колишнього американського пляну Маршала та доктрини Трумана, хоч і під іншими аспектами. Резолюції щодо „культурної співпраці", „залежних народів" чи „права на самовизначення" мали вже давно не тільки в американській пресі, але й в заявах державних мужів та навіть в офіціяльній політиці далеко сильніше підкреслення, ніж їх можна вичитати в комунікаті з конференції в Бандунґу. А все ж таки є там нотки, які промовчується або не добачається в американських коментарях, але які могли бути справжньою ціллю конференції.

Американська публічна опінія оцінила висліди цієї конференції досить позитивно. „Ню Йорк Таймс", коментуючи цю конференцію, задовольняється тим, що ,при принциповому засуді імперіялізму та колоніялізму, не названо в резолюціях ані Сходу, ані Заходу. Проте, якщо читати ці резолюції та постійне підкреслювання „залежности" головно африканських народів та „колоніяльної політики" теж переважно в Африці, то і весь текст комунікату і резолюцій набирає більше протизахіднього, ніж протикомуністичного характеру. Не змінюють цього характеру й відклики до чартеру Об'єднаних Націй, як теж важко збагнути, звідки взято приманливі твердження про „самовизначення", „світовий мир", „співпрацю" і т. п. — з західніх конституцій і західньої практики, чи з оманливої комуністичної пропаґанди, призначеної виключно на експорт та на замилювання очей наївним.

Правда, американські коментатори правильно підкреслюють, що вже сам вільний обмін думок між комуністичними і некомуністичними представниками виправдував би вартість цієї конференції. Американська публічна опінія заспокоєна також тим, що на цій конференції було кілька сміливих протикомуністичних виступів. Але при цьому переочується деякі факти, що — на нашу думку — можуть бути початком нової стадії в принциповій політиці Кремлю для завоювання світу. Ці факти такі:

Не зважаючи на вільний характер конференції, головною фігурою в Бандунґу був комуно-китайський прем'єр і підставлений Москвою „вождь" азійських комуністів Чу Ен-лай. Його вітали квітами і йому влаштовували овації. Кремль, як такий, не грав там жадної явної ролі. А цілість конференції, не зважаючи на поодинокі протикомуністичні виступи, мала виразний, хоч і прихований, характер „расової конференції", себто конференції жовтої і чорної рас, над якими збирається патронувати Москва при допомозі свого китайського проконсула. Тому і всі говорення про „залежні" чи „відсталі" народи, про „колоніяльну політику", „імперіялізм" і т. п. мають тут виразну нотку „кривд" кольорових народів та їх „бунту" проти історичних „білих панів".

З цього спостереження можна зробити й деякі дальші висновки. Москва бо здає собі справу, що гасло „пролетарі всіх країн" — скомпромітоване, що ним вже не можна нікого переконати і нікого здобути на гарматне м'ясо для московського імперіялізму. Але Москва прекрасно здає собі справу з наболілого між кольоровими народами „расового питання" та з національних аспірацій кожного народу. Це нічого, що західня колоніяльна політика належить уже до історії, бо немає нічого легшого, як пригадати „історичні кривди" та розпалити „вогонь обурення" і бажання „помсти" за те, що було. Це політика на довшу мету, але вона може оплатитись, якщо Захід захоплюватиметься вільними формами і замикатиме очі на суть кожного комуністичного кроку. На конференції в Бандунґу не впало гасло „Азія для азійців" чи „Африка для африканців", але тон цієї конференції і вона сама по собі, хоч не дають безпосередніх причин до тривоги, щонайменше насторожують.

25 КВІТНЯ 1945

В історії другої світової війни дата 25 квітня 1945 року залишиться пам'ятною. Цього дня — зламавши гітлерівську збройну силу — зустрілися над рікою Ельбою (Лабою) в Німеччині перші відділи американської армії із аванґардом т. зв. І-го Українського фронту. Командант роти совєтських вояків, українець, старший ляйтенант Григорій С. Голобородько, подав руку командантові американського відділу, поручникові Альбертові Коцебу. Вояцький стиск руки в місті Торґав над Ельбою став символом переможного закінчення війни.

Щоб відзначити цю подію, група американських вояків-ветеранів, що були учасниками зустрічі над Ельбою, вирішила влаштувати урочисте зібрання у Вашинґтоні в понеділок, дня 25 квітня цього року. Секретар одного з відділів цієї організації ветеранів, колишній вояк Джозеф Половський, звернувся окремим листом до совєтських учасників зустрічі з пропозицією відзначити десятиріччя зустрічі і прибути на урочистість її відзначення до Вашинґтону. У своєму листі Половський висловлювався за те, щоб допомогти знову створити таку „атмосферу миру і доброзичливости між обидвома націями", яка була колись після перемоги над німецьким гітлеризмом в 1945 році. „Старайтеся прибути на наше зібрання, — писав Половський, — ми, американські ветерани зустрічі над Ельбою, будемо дуже раді і вважатимемо за честь знову зустрітися з вами і згадати той час, коли ми зустрічалися як друзі і з вірою в майбутнє".

Совєтська сторона, одержавши таке запрошення, поквапилася найперше використати цю подію для своєї „миролюбної" пропаґанди, значить для наладу на З'єдинені Держави й Англію. Відзначаючи згадане десятиріччя, московська „Правда" з 16 квітня ц. р. не загаялась підкреслити миролюбні інтенції американських й совєтських ветеранів другої світової війни в той час, як „урядові кола ЗДА й Англії, порушуючи існуючі міжнародні договори, намагаються відновити Вермахт, озброїти німецьких відплатників, надіючись кинути їх знову на війну проти миролюбних народів" і навіть „творять по всіх усюдах — в Европі, на Далекому Сході, в Південно-східній Азії і на Середущому Сході — аґресивні воєнні бльоки". — Але водночас ця ж московська „Правда", не маючи в дану хвилину відповідних причин чи інструкцій, щоб відмовитись від запрошення американських ветеранів, розшукала навіть Голобородька й інших учасників зустрічі над Ельбою, познайомила їх зі змістом листа американських ветеранів (лист опинився, значить, чомусь у редакції московської „Правди") і навіть доручила їм написати позитивну відповідь. Совєтські учасники зустрічі в цій відповіді підкреслили свою колишню віру в те, що „після розгрому німецького фашизму прийде загальний мир", не забули згадати про сучасну „загрозу нової війни, і то із застосуванням атомової зброї", але все ж таки запрошення прийняли, заявляючи про свою „готовість виїхати до З'єдинених Держав Америки, як тільки уряд ЗДА дозволить на в'їзд".

Після відповіді совєтських учасників зустрічі над Ельбою, здавалося, не буде ніяких перешкод, щоб відзначити десятиріччя цієї зустрічі урочистим зібранням американських і совєтських ветеранів у Вашинґтоні. Може й не погано було б, щоб українці — учасники колишньої зустрічі — Голобородько, Сельвашко, Педа та інші прибули сюди і переконалися, хто насправді є „палієм війни" — Вашинґтон чи може таки Кремль.

Але в останній хвилині Москва рішила інакше. Напередодні зустрічі американські ветерани одержали від совєтських ветеранів повідомлення, що вони „хочуть святкувати десятиріччя зустрічі над Ельбою ... в Москві" і тому просять американських колеґ приїхати до Совєтського Союзу і там уже святкувати річницю 25 квітня 1945 року. Мотивів такої раптової зміни свого рішення совєтські ветерани не подали. Не визначили навіть дати зустрічі.

Відмова совєтських ветеранів (подиктована їм без усякого сумніву „міністерством ґосударственной безопасности!") протверезила більшість американських ветеранів зустрічі над Ельбою, і вони вирішили відсвяткувати річницю зустрічі у Вашинґтоні в своєму власному крузі у встановлений день — 25 квітня ц. р.

Не зрозуміла, мабуть, цієї совєтської гри частина ветеранів під проводом Половського. Вони й далі вірять в „щирі інтенції" совєтської сторони і забаґли за всяку ціну їхати до Москви, мовляв, це допоможе справі миру.

Звичайно, ніхто не може заборонити американським ветеранам — заслуженим учасникам другої світової війни — вірити в доцільність таких чи інших своїх кроків. Але нам здається, що поїздка американських ветеранів до Москви після відмови совєтських вояків послужила б не „укріпленню миру", а хіба тільки посиленню совєтської антиамериканської пропаґанди. Тим більше, що навіть у звичайному товариському житті відмову запрошення трактують як образу і не вдержують дальших взаємин з тими, що відмовились прийняти простягнену руку.

А може варто було б вдуматися в те, чому сьогодні забороняють Голобородькові і його друзям стиснути простягнену руку американських ветеранів-вояків? Відповідь на це питання з'ясувала б у великій мірі причину, чому сьогодні немає і не може бути миру в світі.

Український Народний Союз, який нараховує тепер уже понад 69 тисяч членів, є передова народна установа американських українців, в списку членства якої не повинно забракнути теж і Вашого імені Бо належати до У. Н. Союзу, значить належати до цього свідомого та ідейного загалу, який творить і веде наше громадське життя.

ПІСЛЯ ВІДХОДУ ЧЕРЧИЛА

Лондон. — Черчил відійшов з посади прем'єра Об'єднаного королівства. Вірний своєму „політичному стилеві" ,сер Винстон і цей свій рішальний крок зробив майже несподівано. Хоч чутки про його демісію кружляли вже давно в Англії і в цілім світі, старий прем'єр ані словом не озвався на ті поголоски. Навпаки, своєю поведінкою в уряді і в парляменті, він неначе хотів показати, що його сили не вичерпалися і що він ще довго матиме провід у державних справах Великої Британії. Нема сумніву: сер Винстон уже давно радився з своїми співробітниками про свою демісію. Однак, ще в лютому ц. р., в парляментських дискусіях, він виявив стільки енерґії і дотепности, відповідаючи на запити послів, стільки живучости, що щоденник „The Manchester Guardian" писав про „молоденький" вигляд і темперамент 80-літнього прем'єра.

Демісія Черчила сталася в днях ,коли в Лондоні не виходили газети. Друкарські робітники оголосили страйк, вимагаючи збільшення платні. Тому в Англії збільшився попит на французьку пресу (багато англійців знають французьку мову). Крім того виходив у Лондоні комуністичний щоденник „Дейлі Воркер", який задовольнив домагання друкарських робітників і не мав в своїй друкарні страйку. Таким чином, склалася в Англії парадоксальна ситуація: повні інформації про події в країні і світі доводилося брати із комуністичної преси (радіо, звичайно, не може дати таких широких інформацій, щоб замінити пресу).

На місце Черчила прийшов, як новий прем'єр, сер Антоні Іден, дипломат, випробуваний в міжнародній політиці. Іден, при прем'єрі Черчилі, грав на „другій скрипці" Він має багато прихильників, але також немало противників і в своїй партії і в інших політичних групах. Серові Винстонові дехто робив закиди, що він своєю могутньою особою не давав виявитися іншим талантам у консервативній партії, і таким чином, як свого часу Бісмарк у Німеччині, лишив по собі не політиків, а „урядовців". Цей закид не має ніяких підстав. Фактично ті люди, що складали уряд Черчила від 1951 року, належать до еліти консервативної партії. Іден був не „службовцем", а самостійним міністром в урядах Великої Британії ще перед прем'єрством Черчила. Він виявив чуйність і передбачливість, коли покинув уряд Чемберлена, бо розумів, що дальші поступки домаганням Гітлера тільки збільшать апитити німецького диктатора. Міністер Батлер в теперішнім уряді — це один із найсолідніших організаторів фінансів держави. МекМіллен ,що прийшов тепер на місце міністра закордонних справ в уряді Ідена, належить до „соціяльної групи" в консервативній партії. Заслуги цієї групи для консервативної партії в тому, що вона виробила програму соціяльних реформ, якою привабила до партії багато виборців. На виборах до парляменту в 1951 році за консервативну партію голосувало коло 6 мільйонів робітників. МекМіллен, як міністер в уряді Черчила, старався здійснити обітниці своєї партії, дані перед виборами до парляменту. Напр., за рік 1954-й збудовано в Британії, з допомогою держави, коло 300 тисяч нових приміщень. Прихильникам Партії Праці (соціялісти) була б вигідніша консервативна партія з реакційним схилом. Але консервативна партія з поступовою програмою соціяльних реформ — це дуже небезпечний конкурент. Цей конкурент сильний ще й тим, що має в своїх руках найбільше поширені органи преси, і цим може впливати на маси читачів.

Однак ні Партія Праці ні консерватисти не мають певности щодо наслідків недалеких виборів до парляменту. Можуть бути всякі несподіванки.

А. П.

СОВЄТСЬКІ МАРШАЛИ

Відомо, що „совєтська родіна". у всьому най ... най ... най ... Тож не диво, що і маршалами вона найбагатша. Є їх тепер в Совєтському Союзі аж 39.

Ранґування совєтських маршалів має три ступні: армійські маршали (маршал артилерії, летунства і т. д.), головні маршали і маршали Совєтського Союзу.

З 11-ти новоіменованих маршалів 6 є маршалами Совєтського Союзу, а 5 — армійськими маршалами. Перший з новоіменованих маршалів Совєтського Союзу — Іван Баґрамян, командувач Балтійської військової округи. Десять років тому вмістила була „Правда" портрети начальників десяти совєтських армійських груп — вісьмох маршалів (Конєв, Васілєвський ,Жуков, Рокосовський, Мережнов, Толбухін, Маліновський і Ґоворов) і двох армійських генералів (Баґрамяна та Єременка). Ці два останні мали бути ще тоді іменовані маршалами, але так не сталося, бо Сталін їх недолюблював. Офіціяльно було подано, як причину цього те, що вони не мали дипломів Ворошиловської академії. Баґрамян здобув собі ім'я, як спеціяліст співдіяння наземних військ, летунства та фльоти.

Так само і Єременко попав був на довший час у забуття, не зважаючи на те, що належав до старої військової ґвардії. В 1942 р. командував він Сталінґрадським фронтом, а його підкомандними були пізніші маршали Толбухін та Маліновський. Єременко, як і Гречко, теперішній командувач совєтських окупаційних військ в Східній Німеччині — українці. Він є спеціяліст в організуванні співдіяння піхоти, панцерної зброї та бойових літаків і під кінець війни командував першою армією Українського фронту. Гречко, Баґрамян та Єременко є членами Найвищої Ради, а два перші — кандидати Центрального Комітету партії. Третім українцем з-поміж новоіменованих маршалів є Москаленко, який під кінець війни командував 38-ою армією. Він здобув собі велике довір'я в Булґаніна та Хрущова через те, що перешкодив Берії захопити владу. Негайно після цього доручено йому командування Московською військовою округою. Уродженцем Тули є новоіменований маршал Чуйков, командувач Київської військової округи, який ввійшов в історію останньої війни, як оборонець Сталінґраду. З того часу датується велика його приязнь з Жуковим. Останнім з шести новоіменованих маршалів Совєтського Союзу й сибіряк Вірюсов. Під кінець війни він командував 37-ою армією 3-го Українського фронту. Після війни стояк якийсь час на чолі окупаційної совєтської армії в Австрії .

З шести новоіменованих маршалів Совєтського Союзу три українці і один кавказець. З усіх 17-ти маршалів Совєтського Союзу 10 москалів, 5 українців, 1 білорус та 1 кавказець. Всі прикордонні військові округи стоять під командою маршалів Совєтського Союзу, які, на випадок атомової війни, матимуть право провадити воєнні операції самостійно.

З-поміж армійських маршалів вибивається на перше місце головний маршал летунства Шиґарьов. Його іменували маршалом два роки тому, взявши під увагу в першу чергу його спеціяльність в застосуванні бомбовиків. Всіх маршалів летунства є в СССР 10, з них 2 новоіменовані — Руденко та Судєц. Артилерія дістала двох нових маршалів — Козакова та Варенцова, так що з трьома попередніми (Нєдєлін, Чистяков, Яковлєв) є їх п'ять.

Нестор

Іван Поритко

В ОБОРОНІ ЧЕСТИ УКРАЇНСЬКОГО КООПЕРАТОРА

Добре сталося, що „Свобода" у ч. 59 з дня 29 березня ц. р. статтею „За добре ім'я української кооперації" пера відповідального громадського діяча ред. Василя Мудрого порушила справу роз'яснення обвинувачень проти українських кооперативних діячів за розтрату вивезеного ними кооперативно-народного майна. Ці прикрі обвинувачення треба нарешті вияснити так, щоб не обтяжувати ними загалу наших кооператорів і не робити їм кривди, на що вони у своїй масі рішуче не заслужили.

Одначе, навіть з назагал об'єктивного обговорення повищої справи ред. Мудрим виходить, що ці обвинувачення відносяться до загалу кооперативних діячів, а не до поодиноких працівників. Таке ставлення справи є великим непорозумінням — так підходити неможна. Бо якщо й були які випадки спроневірення громадського майна, то в ніякому разі не можна обвинувачувати весь загал наших, деяких навіть дуже заслужених кооператорів.

Як довголітній член найвищого провідного органу української кооперації, — Ради РСУК, хочу теж спричинитися до правильного ставлення і роз'яснення цієї справи.

Українська кооперація в західніх областях України за час польської окупації творила підвалини всього суспільно - громадського життя і на них, як на твердій базі, все наше життя трималося.

Першими кооперативними організаторами і працівниками були колишні вояки і старшини Українських Армій, що, як засіб дальшої боротьби за збереження української незалежности, вибрали саме форму кооперативної організації, яка єдина в тому часі підходила для праці, для самооборони не тільки господарської, але й взагалі національної.

Кооперативну працю уважалося не ціллю самою в собі, а засобом, що веде до загальної всеукраїнської мети та добра нації.

Та, на жаль, під час першої окупації наших західніх земель большевики всі надбання української кооперації знищили. За німецької окупації, Повітові чи Районові Союзи Кооператив, як вірно пише ред. В. Мудрий, були тільки пунктами збирання контингенту сільсько - господарських продуктів та розподілу премій за них, і то під дуже строгим німецьким наглядом. Все майно кооперативних підприємств також було під контролею німецьких комісарів. Про самостійне діяння української кооперації тоді не можна й говорити.

Але й в цих дуже невідрадних умовинах українські кооператори часто з нараженням свого життя, намагалися обороняти наших селян проти розгнузданої самоволі німецької влади. Цей важкий обов'язок взяли на себе наші кооператори свідомо і виконували його, по своїм силам, добре, обороняючи часто українське населення від надмірних тягарів, що їх вимагала німецька влада. Чи ж ці фактичні оборонці нашого села могли поповнити злочин та розтратити громадське майно?

В половині 1944 року наступ большевиків змушує велику масу українців покинути рідну землю і йти в чужий світ на скитальщину, щоб рятувати своє життя. Разом з ними подалася на Захід і частина персоналу Повітових Союзів Кооператив, забираючи з собою на вантажних автах в першу чергу ділові книги, документи, а в міру можливости й деяке добро, головно споживчі товари та все, що в той час являло вартість.

Під час хаотичної втечі у значній мірі це майно пропало внаслідок грабунків чи було залишене у попсутих старих автах. Але невелику частину все таки вдалося завезти в безпечне місце.

Кооперативні централі теж переїхали до Німеччини і Австрії — провід РСУК осів у Лібені, а Центросоюзу та Маслосоюзу у Відні. Зв'язку між централями і рештками Повітових Союзів Кооператив не було тільки під час утечі, але зараз до нового осідку централь зголосилися поодинокі представники кооперативних осередків і нав'язали з ними контакт. Кооперативний провід зразу призначив окремі комісії, зложені з ревізорів, членів правного відділу РСУК та представників фахових централь, що зразу приступили до праці і зажадали від усіх ПСК, що опинилися на заході, зро-

(Закінчення на ст. 3-ій)

Михайло Островерха

НА КРУТОМУ ЗВОРОТІ

З пожовклих сторінок

1939—1940

12

Всіх нас кинуло на ноги, мов вибух вулкану й однозгучне „Слава!" загриміло з душі, з серця, з усієї істоти. Душа й серце в ту ж мить, неначе розтворились, щоб глибоко в себе вдихнути цю торжествену, велику вістку.

Це все ділялось у млі ока.

Ясеницький, мов ошалілий, махав до нас руками, ще щось хотів говорити. Дерся понад силу:

— Тихо, панове!!!

Ми в одну мить утихомирились. Неначе: говори, говори! Все подай нам до дна про прихід цієї торжественної хвилини! А він:

— Большевики вже в Чорткові ...

З високої осоняшненої гори летіти в темну пащу смердючої прірви було б нічим супроти враження, яке ми після першої вістки, мали на цю другу вістку. Наші душі й серця, що були розтворились, щоб глибоко дихнути вісткою упадку ворожої нам держави, щоб оживити нашу кров ,пориви, почування, наші душі й серця вже вдихнули важкий сморід Москви. Це була мить — але страшна!

— Олесь! Та ти бува не здурів?! — хтось крикнув.

— На жаль, ні! Хоч волів би здуріти! — відповів.

— Тааак! — хтось сумно потакнув.

По короткій хвилині очманіння бере життя перевагу. Народ заметушився. Один вилітає на коридор, інший пакується, ще інший випитується. Врешті — усі висипаються на коридор. Кожен хоче тішитись, що прийшла воля, але кожен вичуває, що далі зв'язаний, що треба з цих мурів утікати, щоб нас не застали тут большевики. Прийшли до нас до келії співв'язні німці. Питаюсь знайомого мені Дреслєра:

— Що ж ти на це?

— Я? То воно й для мене, мов грім із ясного неба! Те, що я знав досі, то Галичина мала бути в межах Німеччини, — відповів.

Вийшов і я на коридор. Усі келії відчинені, всюди горить світло, всюда тіснота і запах поту людського натовпу. В одній келії німців — гамір, лоскіт, глухі удари, придушений крик, голоси. Йду туди — б'ють, масакрують, топчуть, неначе людину.

— Що це таке діється? — змоторошніло питаюсь.

— Конфідента й провокатора ...

Я не дослухав і відійшов: справді, не була це людина, там, під закаблуками людей.

Настирливо думка до мозку стукала: що ж далі? та ж дій! міркуй! ворушись! — А в серці млоїло, все довкола було нудне. Темрява й сморід, які були щойно в Чорткові, вже відчувались і в Станиславові. Та й усі, якось безладно, глухо позираючи, вештались темними коридорами.

При вихідних на подвір'я дверях іще стояла стійка „народної оборони".

— Гдзє хце пан ісьць? Нє вольно! — сперечала стійка одному з наших.

— Дурню! Кидай геть від себе оте коромисло, бо як ті гримну, то лиш вевкнеш!

За кілька хвилин, збагнувши врешті положення, не було вже стійки — втекла.

Ми в тюрмі були ніби панами положення. Всі цуцики, ключники, начальник тюрми вештались поміж нас. Але в нікого — дослівно в нікого! — не прокинувся дух помсти. Те почування було нам тепер зовсім чуже. І то не тільки інтеліґенти не мали цього почування ,але й селяни і робітники, — яким дещо чужіше ,ніж інтеліґентам, інтелектуалам ,усяке таке явище, як маніжність, делікатність, розумовий етичний підхід — вони й не думали про ніяку помсту.

Коротко порадились ми — Корнило Ващук, Я. Дуда, О. Ясеницький — треба вже таки виходити з тюрми, хай і серед ночі. Бо й той тупіт коней і людей на вулицях міста, і та темрява, яку згустив іще й дощ, що його від половини серпня не було, — усе те не виключало нападу поляків на тюрму. А врешті — й большевиків треба було вже на добре остерігатись. І постановили ми: Ясеницький і Дуда, як станиславівці, перекрадуться у місто на стежу й принесуть нам вістку — можна вже виходити з тюрми чи ждати світанку?

Заки ці два приятелі вернулися зі стежі, ми витягнули з шафи всі наші харчові запаси, щоб на всіх наших співтоваришів по келії поділити: багато було таких, що було їм далеко до дому, а мусіли йти пішки. Та ніхто до паю не спішився — кожен узяв по куску цукру, шоколяди; багато хліба й понад три кіля масла ми в тюрмі так і залишили. Ніхто за їду й не думав: бо наближалось Завтра, гидке, млосне, воно давило душу і серце та й шлунок перло.

Треба було йти по наші речі, по документи, що були в канцелярії тюрми в депозиті. Я вийшов на темне, під хмарним небом, подвір'я. В темряві бовдурів високий бльок головного будинку тюрми. По подвір'ю швякали кроки людей: це наші й німці оглядали ще, на всякий випадок, мури, в якім місці — якби ще притрапився якийсь напад на тюрму — вигідно було б утікати. Дехто збирав докупи каміння — для оборони.

А в той час у головнім бльоку, на вікнах чи пак на ґратах позачіпались наші, вже давніше й на довше засуджені політичні в'язні й вели переклики-розмови. З самого горішнього поверху я почув той м'який, добрий голос Люби Костецької, молодої гімназистки:

— Ти, — тут назвала вона ім'я мужчини, якого я не пам'ятаю вже, — що там робиш тепер?..

— Лежу! — з келії у глибину ночі понісся голос.

— В таку велику хвилину ти можеш влежати?! — зворушеним і докірливим голосом здивовано промовила Люба.

Ще якісь голоси-переклики лунали з вікна до вікна. Це робило несамовите враження! Усі вікна в цій густій темряві говорили, жили своїм життям. Це ті наші невідомі борці за волю розмовляли. Вони, в ту хвилину, ще не знали сердеги тієї макабричної вістки, що Москва іде на решту нашої Землі. Тому й щасливі були їх переклики.

В канцелярії тюрми натовп, глітно. Пропхатись тут — нема мови. Гамір, крик, метушня. Сюди й туди ганяє начальник тюрми і його заступник. Довідуюсь, що в Станиславові наші чолові громадяни, одержавши вістку, що сьогодні, 17 вересня, коло години 4-ої попол., утікла вже решта польського уряду, удалась під проводом д-ра Івана Воляньского до начальника тюрми з домаганням — відчинити зараз тюрму й випустити всіх наших політичних в'язнів. Начальник довго опирався, але під напором наполегливости д-ра І. Волянського й інших представників цієї делеґації, уступив. І тоді покликали з тюрми Михайла Кушніра, який там відбував кару, і Олеся Ясеницького від українців, і так створили комітет випущення політичних в'язнів на волю. Проте, начальник іще випросив: щоб не викликати в тюрмі бунту кримінальністів - злочинців, то політичних в'язнів, що їх заарештовано перед вибухом цієї війни, і тих політичних, що були засуджені ще до війни й деякі вже по кілька років сиділи в тюрмі, він випустить із тюрми ранесенько. На цьому й погодились, і тоді нам відчинили келії.

Якось о. В. Галій пішов поміж столи поза перегороду в канцелярії — він, як „писар", мав туди доступ! — і вибрав мій депозит: „вічне" перо, документи й олівець. Щасливий, що маю документи в руках, іду до виходу. На порозі зустрічаюсь із начальником тюрми, з яким я досі не говорив ні одного слова. Під час кожної, його чи іншого тюремного достойника, візити до нашої келії, я стояв позаду всіх і слухав їх розмови.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

Амстердам, Н. Й.

Культурно - освітня праця товариств,

Час культурно-освітніх імпрез добігає до кінця, — в природі прозябає весна, а там сонячне літо приманить наших громадян у вільних хвилях на дозвілля, і духовість замкнена в душливих залях пощирає в простори.

За добрим звичаєм відгукнутися час до часу в пресі, дати про себе знати другим, може когось притягнути, може когось підбадьорити, — робимо і ми, здаючи звіт з діяльности.

Відкриттям сезону було небуденне свято в пам'ять вимаршу Українських Січових Стрільців в бій, зорганізоване відділом ОбВУА, вояцький апель приявних, давніх учасників, спомин на тлі пережитих дій, стрілецькі пісні, полум'я традиційної свічі мерехтіло і спалювалося, як колись серця жертвенних юнаків.

Пам'ятний Листопадовий Зрив 1918 р. зосередив короткий сценічний образок пластунів місцевого гуртка, декламації старших і дітей, а усі приявні були зачаровані промовою - гутіркою милого гостя, редактора Романа Купчинського, Усусуса, співця і поета стрілецької творчости, що так безпосередньо, так щиро малював словами настрій молоді того часу, що добровільно ішла добувати волі Україні.

З ініціятиви отця пароха, при співпраці товариств: Марійської дружини"; „Апостольства Молитви" і других громадян, відбулося в жовтні свято в честь Непорочної Діви Марії, з дуже гарним концертом; піснями і віршами релігійного змісту, промовою о. пароха про культ Марії в українському народі. Мальовничий сценічний образок „В дорозі на прощу" і другий, чудотворна „Опіка Пречистої" над воюючими добровольцями УПА в піднесеному настрою закінчили свято в честь нашої Опікунки. В грудні 79. Відділ СУА запросив громадян на вечірку з нагоди 40-літнього ювілею Головного Т-ва. Уміло побудований реферат членки одним пригадав, а другим об'яснив, якою наполегливою енергією і вірою в свої сили і права ішли наші піонери приспаних жіночих прав в змаганні до свого і народу нашого кращого майбутнього. Насолодою для слухачів був вірш Лесі Українки „Велетень". Слідували привіти від місцевих товариств, а мила спільна гутірка затіснила добрі зв'язки.

Традиційно, як усюди, де б'ється українське серце, на вільній землі, відбулося свято в честь „Жінки Героїні". Відповідний реферат, прекрасний вірш Матієва Мельника і маленька, але як багатомовна інсценізація вірша О. Кобця „На перехресті" — самітна мати-українка вітрів про долю синів питає і гнеться до землі як деревина від бурі, коли вітри завивають зі Сибіру, Колими, з казамат, голосами нещасних жертв большевицьких знущань... як промінь серед темряви відізвався наймений — радісно, бадьоро — він з друзями з ворогом змагається і... „мамо, я іду і визволю Україну".

З черги відсвятковано роковини незалежности і соборности України — дуже добрим вступним словом і відповідним рефератом, що стверджував дозрілість нашого народу собою управляти, собі права установляти їх обороняти.

Ш е в ч е н к ові роковини відсвяткували ми, — гарно. Створився комітет людей, доброї волі" і — які гарні надбання! Це правда, що добра воля творить чудеса! Був добрий хор, що його підготовив ентузіяст - дириґент, був цікаво насвітлений реферат, була деклямація, пролог з „Неофітів", молоденької громадянки з подивугідним відчуттям ва... ошена, були гарні музичні то ...ки скрипки і фортепіяну. — Це концертова частина, приємна для слуху і зору. Друга часть — інсценізація віршів Шевченка „Перебендя", „Сирітський Великдень", „І досі сниться", „Думи мої". На сцені, вільній околиці, поява народного співця, що веселить і підсилює загал, радісні діти у Великодне свято, щаслива родина в тихій вечір, а надівсе остання точка — на тлі хору і усіх учасників інсценізацій з кобзарем, що грає на бандурі і ніжно співає „Думи мої" — справді наче у нас колись в щасливий час, викликала бурю оплесків і залишила сильне враження.

Вкінці — жалобна академія в честь генерала Чупринки, яку зорганізував ОЧСУ. Цікавий реферат, гарно виголошені вірші, дуже милий спомин-рефлексії і малий сценічний образок, виповнили програму вечора.

З правдивою приємністю хочемо підкреслити, що хоч наша громада мала і з причини від'їзду людей постійно, зменшується, — однак завжди знайдуться люди доброї волі, які дбають і трудяться, щоби в суспільному житті не було прогалини. — За свій труд мають свідомість добре сповненого діла. Другим приємним і дуже відрадним явищем у нас є в загальному високий рівень промов - рефератів.

І. С.

Ню Йорк, Н. Й.

Свято з приводу 40-ліття вимаршу УСС-ів на фронт.

Сяткування 40-вих роковин вимаршу першої сотні Українських Січових Стрільців на фронт 10. вересня 1914 р. пригадали всім українцям у місті Ню Йорку і поза ним на великий і переломовий час у розвитку українського національного життя та в започаткуванні збройної боротьби за незалежну українську Державу на рідних землях. Як з малого скального відриву, що спадає з гори, твориться в наших Карпатах лявіна, так із Леґіону УСС-ів творились потім багатотисячні українські полки, бриґади, дивізії, корпуси й армії, що боролись за українське визволення.

На святкування цих пропам'ятних роковин зложились дві окремі частини: академія та зустріч живих ще Українських Січових Стрільців з українським громадянством м. Ню Йорку. Все відбулося дня 10 квітня 1955 р. Всі українські комбатантські та молодечі організації Ню Йорку влаштовували ці свята на честь УСС-ів. Вони й покликали до життя ще в р. 1953 окремий Комітет для проведення цього завдання, що його очолювали ген. штабу полковник Аркадій Валійський та сот. д-р Іван Козак.

Святочна Академія робила імпозантне раження. Сама декорація сцени, виконана М. Радишем, створила прегарне тло для цілого свята. Стилізовані хрести УСС-ів уставлені на переді сцени по обох боках, робили сильне враження, особливо від моменту, коли з них почало горіти полум'я невгасаючого прямування до волі. Вся громада гостей заворушилась, коли на залю вмашеровували Січові Стрільці з отаманами Теодором Рожанковським і Никифором Гірняком на переді та з президентом УНР д-ром Степаном Витвицьким, б. УСС-ом, на чолі. Сотник д-р Козак передав на руки обох отаманів великий кіш квітів для УСС-ів від українського г р о м а д я н с т в а Ню Йорку.

Виступи хору „Думка" з його солістами та виступом молодого баса В. Варанського надали академії високий мистецький рівень. Оба промовці, як своєю тематикою так і достосованістю її до характеру свята, стояли на висоті завдання, при чому полк. А. Валійському припала вдячніша та ефектовніша роля ніж Володимирові Дорошенкові, почесному УСС-ві і б. видатному діячеві Союзу Визволення України. Вершком Академії було святкування пам'яті тих Українських Січових Стрільців й учасників боїв усіх пізніших українських військових формацій, що зложили своє життя за визволення свого народу й за оборону його державности. На енерґійну, поважну, гідну цього свята, військову команду полк. Валійського вмашерувала на сцену почесна варта з американським і українським прапорами в одностроях американської армії. Разом з нею вмашерувала і варта наших наймолодших пластунів у своїх одностроях з українським прапором. Ще одна команда і під звуки тихенько маркованої „Думкою" мелодії про відлітаючих журавлів полк. Валійський відчитував довгу листу кривавих боїв за Україну, боїв у яких гинули не сотні і не тисячі, але десятки тисяч найкращих синів українського народу. Тих синів, що не тільки до бою рвались, але й за словами стрілецької пісні „зі співом умирали..." В тому часі похолились вниз прапори, струнко випрямились сивоволосі отамани і стрілецька братія, а вся зібрана громада, стоячи, відчула на залі подих Духа всіх погибших героїв. Читання скінчилось, мелодія пісні урвалась, Зазвеніла м'яка команда „Сурма!". І сурмач вичаровує із неї знану жалібну мельодію. Вся маса присутніх зливається в одно, все дрижить із зворушення, із очей численних котяться сльози і падуть... на американську вольну землю. Це з'єднана одним великим почуванням громада так вшановувала пам'ять своїх геройських синів. Незабутні хвилини! Реґенерація почувань й очищення духа!

Зовсім інший характер мала товариська зустріч громадянства з Українськими Січовими Стрільцями ввечорі у великій залі Народного Дому. Там панувала поважна, але приємна, родинна атмосфера. Всі промовці були добре підготовані до своїх привітань. Деякі з них свої привіти для УСС-ів відчитували, щоб не сказати ні одного непродуманого та непотрібного слова. Цим незвичайно вміло підкреслювали вагу свята. Привіти переплітались із стрілецькими піснями. Число учасників зустрічі було велике. В ній взяли участь і представники аж 36 організацій м. Ню Йорку. Майже половина зголошених до слова не мала спроможности виголосити своїх привітів, бо не вистачило часу. Цього вечора учасники вшанували спонтанною овацією першого команданта УСС-ів отамана Теодора Рожанковського, б. чолового діяча Союзу Визволення України Володимира Дорошенка й двох творців стрілецьких пісень Робана Купчинського та Льва Лепкого. В годині 10-ій вечора закінчилась т. зв. офіціяльна частина зустрічі. Потім нев'язана ніякою програмою товариська гутірка протягнулась поза північ.

Василь Мудрий.

Господарські Вісті

КОРЕЙСЬКА ВІЙНА КОШТУВАЛА ЗДА 18 БІЛЬЙОНІВ ДОЛЯРІВ

Асистент секретаря оборони Г. Струв Генсел повідомив, що війна в Кореї коштувала ЗДА 18 більйонів долярів, не враховуючи платні воякам, хоч боротьбу в Кореї в ЗДА не вважали навіть за правдиву війну. ЗДА від 1949 видали на свою власну оборону 72 більйони долярів, і тільки 11 більйонів долярів на збройні сили своїх союзників. В тому самому часі всі европейські держави, які належать до Північно-Атлантійської Оборонної Організації, видали на свою оборону тільки 35 більйонів долярів.

В 1954 РОЦІ ЗБАНКРУТУВАЛИ ТІЛЬКИ ДВА БАНКИ

Ф е д е р а л ь н а Забезпеченева Корпорація банкових вкладів повідомляє, що в минулому 1954 році вона мала втрат на 990,233 доляри, бо мусіла заплатити за вкладки в двох банках, які збанкротували. Ця корпорація існує вже 21 рік, і вона почала працювати після великої депресії, під час якої багато банків побанкрутували, і мільйони осіб втратили були свої ощадності. Тепер ощадності майже у всіх банках забезпечені в Федеральній Депозитовій Забезпеченевій Корпорації, яка виплачує втрати в банках до висоти 10,000 долярів. Один збанкротований банк був в стейті Джорджія, а інший в Кентоки.

ЧИСЛО РОДИН, ЯКІ ЗАРОБЛЯЮТЬ ПО $5,000 І БІЛЬШЕ ЗБІЛЬШИЛОСЯ 10 РАЗІВ

Торговельний директор фірми Бюік Моторс Іван Л. Вайлес заявив, що число американських родин, які заробляють по 5,000 долярів і більше річно, від 1941 року збільшилося на десять разів. В 1941 році це число виносило в ЗДА 2,100,000, а в минулому році воно дійшло до 21,000,000. Внаслідок цього більше родин купують авта, і тому збільщується продукція цього засобу комунікації.

АНГЛІЙСЬКІ ЖІНКИ НЕ ЛЮБЛЯТЬ КРАМНИЦЬ ІЗ САМООБСЛУГОЮ

В Англії зростає число суперкрамниць, в яких покупці самі себе обслуговують. Але це зростання великих крамниць відбувається досить повільно, і воно не таке велике як у ЗДА, батьківщині цих „супермаркетів". Англійські господині не люблять відвідувати тих крамниць, де вони самі мусіли б себе обслугувати, бо вони люблять порозмовляти з продавцем та із знайомими під час того, як полагоджують свої закупи. Високий урядовець із міністерства к а р ч у в а н н я д-р Чарлз Гілл заявив власникам великих крамниць, що їхні крамниці з самообслугою находяться в „дослідному" стані, бо „публічна опінія їх не любить".

МАЮТЬ ВИПРОДУКУВАТИ 2,200,000 АВТ В ДРУГІЙ ЧЕТВЕРТИНІ ЦЬОГО РОКУ

Продуценти авт в ЗДА повідомляють, що вони плянують випродукувати від квітня до кінця червня цього року 2,200,000 авт. Коли дійсно випродукують це число, то в першій половині цього року число випродукуваних авт дійде до більш як чотирьох мільйонів, і буде найвищим рекордовим числом в історії цієї країни. Досі найбільше число випродукованих авт в шістьох місяцях виносило 3,256,010, і було це від січня до червня 1953.

УРЯД ЗДА ПРОДАЄ ФАБРИКИ СИНТЕТИЧНОЇ ГУМИ

Під час війни американський уряд мав 24 фабрики для продукції синтетичної гуми. В найближчих днях уряд продасть ті фабрики приватним фірмам і таким способом позбудеться найбільшого, після атомового підприємства, свого „бизнесу", який був державним монополем від часів недавньої війни.

ПОВІДОМЛЕННЯ

Інститут Заочного Навчання повідомляє, що відкрито педагогічний курс заочного типу. Курс призначений для тих, хто бажає навчати в українській (недільній, четверговій, суботній) школі, але не має педагогічної підготови. Крім навчання в школі, курс подає відомості про провадження дитячих таборів і осель.

Зголошуватися просимо на адресу:

Institut Zaochnoho Navcannja
27, rue des Bauves
Sarcelles (S. et O.) France

УСІ НА ПАРАДУ ЛЬОЯЛЬНОСТИ

Цьогорічна Парада Льояльности, під час якої вірні громадяни Америки демонструють відданість своїй Батьківщині в протилежності до т. зв. першотравневих збіговищ комуністичних зрадників, відбудеться в Ню Йорку в суботу, 30-го квітня від год. 1-шої пополудні. Українська група почне свій похід, який відбуватиметься по 5-ій евеню, від 92-гої вулиці. Збірка Української групи буде на схрещенні 92-ої вулиці і Медісон евеню. Похід відбудеться в такому порядку:

I.

ЧОЛОВА ГРУПА

1. П'ять козаків на конях.
2. Маршал.
3. Транспаренти.
4. Прапори.
5. Перша оркестра.
6. Представники духовенства.
7. Представники Українського Конгресового Комітету.
8. Представники центральних організацій.
9. Представники К о м і т е т у Об'єднаних Американсько- Укр. Орг.
10. Представники Відділів У. У. К. А., Асторія, Квінс, Бронкс та інші.

II.

ВЕТЕРАНИ

1. Американські ветерани.
2. Об'єднання бувших Вояків Українців.
3. Станиця Братства Українських Січових Стрільців.
4. Товариство „Броди-Лев".
5. Товариство бувших вояків У. П. А.
6. Товариство Запоріжців ім. полковника П. Болбочана.
7. Станиця Вояків УПА.

III.

ЖІНОЧІ ОРГАНІЗАЦІЇ

1. Український Ч е р в о н и й Хрест.
2. Союз Українок Америки — відділи число 1, 3, 4, 8, 30 і 64.
3. Український С а м остійний Золотий Хрест.
4. Український Золотий Хрест ОДВУ.
5. Матірний Союз Українок.
6. Об'єднання У к р а ї н ських Жіночих Організацій.
7. Товариство Негайна Поміч.

ДРУГА ОРКЕСТРА

IV.

УКРАЇНСЬКА ГРЕКО - КАТОЛИЦЬКА ЦЕРКВА

1. Шкільна молодь св. Юра.
2. Академія св. Юра.
3. Організації при Церкві св. Юра.
4. Українсько - Католицьке Академічне Товариство „Обнова".
5. Організації Греко - Катол. Церкви Бронкс, Асторія, Стетен Айленд і Озон Парк.

ТРЕТЯ ОРКЕСТРА

V.

МОЛОДЕЧІ ОРГАНІЗАЦІЇ

1. Пласт.
2. СУМА.
3. Молодь ОДВУ.
4. ОДУМ.
5. Українсько - американська молодь.
6. Українська С т у д е н тська Громада.
7. Т. У. С. М. ім. М. Міхновського.
8. Зарево.

VI.

ЗАПОМОГОВІ ОРГАНІЗАЦІЇ

1. Відділи Українського Народного Союзу: 46, 69, 117, 130, 184, 192, 194, 204, 393, 457, 455, Товариство „Дністер", відділ 361, 455.
2. Відділи Провидіння: 1, 38, 196, 201, 206.
3. Відділи Української Народної Помочі: ч. 141.
4. Відділи Українського Робітничого Союзу: 28, 127, 161, 215, 319.
5. Укр. Зап. Т-во „Золота Липа".

VII.

УКРАЇНСЬКА ПРОВОСЛ. ЦЕРКВА

1. Шкільна молодь.
2. О р г а н і зації Української Православної Церкви.

ЧЕТВЕРТА ОРКЕСТРА

VIII.

ІНШІ УКРАЇНСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ

1. Хор „Думка".
2. Хор „Боян".
3. Хор „Молода Україна".
4. Літературно - Мистецький Клюб.
5. Організація Державного Відродження України.
6. Організація Оборони Чотирьох Свобід України.
7. Товариство П р и я т е л і в А. В. Н.
8. Союз Визволення України.
9. Український Союз Політичних В'язнів.
10. Українська Гетманська Організація.
11. Об'єднання Прихильників Визвольної Боротьби України.
12. ДОБРУС.
13. Союз Українських Національних Демократів.
14. Український Національно-Державний Союз.
15. Соборна Україна.
16. Українська Вільна Громада.
17. Союз Земель Соборної України — С. П.
18. Українське Лікарське Товариство.
19. Товариство У к р аїнських Інженерів.
20. Товариство „Самопоміч".
21. Пластприят.
22. ЗУАДК.
23. Товариство „Просвіта".
25. Товариство „Родичів".
26. Український Допомоговий Комітет Вібрка.
27. Організація Оборони Лемківщини.
28. Українська Буковинська Громада.
29. Учительська Громада.
30. Український Н а р о дний Дім.
31. Тов. „Гуцульщина".
32. Товариство У к р а їнських Кооператорів.
33. Союз Українських Купців і Промисловців.
34. Інші Організації.

При цьому звертаємо увагу, що не в тому річ, на якому місці машерує та чи інша Організація, бо не після того оцінюється, де машерує, але як машерує. Тому просимо старатись, щоби поодинокі наші Організації і ціла група мала якнайкращий вигляд.

рОзСИПки

Своїм, розмірами — „малим", але думкою й передаванням — великим фейлетоном, з вересня 1952, Галактіон Чіпка добився того, чим понад тридцят літ болів ідентичний з ним Роман Купчинський: пізно — бо — пізно (як на воюючий народ) — українці зацікавилися датою вимаршу Українських Січових Стрільців на фронт.

Минулого року наші громади в вільному світі святкували цю дату: 3 вересня (1914). Перед Великоднем ц. р. метрополія, зо своїм святом, доскочила. Між 1709 і 1914 рр. маємо нарешті міст!

Спільне серце Романа й Галактіона мусіло рости. Хоч росло б ще буйніше, якби народ сам був здогадався...

*

Ми взагалі забули багато дечого, від чого серце могло б рости. Ми не маємо багато тріюмфів над нашим теперішнім ворогом ч. 1 — а проте?... Конотоп у нас більше відомий, як місто... відьом („конотопська відьма") — ніж місце світлої перемоги наших козаків над Москвою...

Ми нарікаємо на брак антимосковських пісень (гляди клопоти „панни Катрусі", з Ікерового фейлетону — яка, на концерті, українського хору, мусить сервувати з а п р о ш е н и м туркам... чисто — протитурецьке „меню"). Але — хто нині доспіває дальші стрічки популярної „Червоної калини?... А там ясно й недвозначно сказано проти кого вирушають Стрільці Січові на кривавий тан, та кого ідуть визволяти і з чиїх кайдан... Чому ці найважніші стрічки забуваються?...

*

Дуже відрадно було читати у звітах з нюйоркського свята про вшанування двох творців стрілецьких п і с е н ь: Романа Купчинського й Лева („Льоня") Лепкого.

Перший з них — таки не має у нас щастя. В суматосі буднів і конкуренційних п о д в і й н и х святкувань, якось забуто, незлим-тихим словом спом'янути 60-ліття цього воящького Бояна.

Ще менше щастя він має зо своїми піснями. В репертуарах, біля його пісень — як правило — бракує назвища творця, а деякі пісні просто з мосту „націоналізовано" (подано за народні). Це, очевидно, може псувати людині кров — але... повинно й радувати. Якщо „застереження прав" і „копірайти" не поможуть, я пропоную „ународнити" самого творця - автора. „Роман Купчинський — народний" — звучить і мелодійно й оправдано.

А, покищо, обидом згаданим і незгаданим у Ню Йорку стрілецьким піснетворцям, а далі, всім нашим Усусусам: многих, щасливих літ! Хай Господь дозволить Вам діждатися сповнення тих ідеалів, задля яких сорок літ тому, Ви ...маршували на кервавий тан: „визволяти братів українців з московських кайдан.

О. Син.

● Макса Фехнера, колишнього міністра судівництва в Східній Німеччині, якого заарештували були після робітничого повстання 17 червня 1953 року, випустили з в'язниці, але тримають під поліційним доглядом.

В ОБОРОНІ ЧЕСТИ УКРАЇНСЬКОГО КООПЕРАТОРА

(Закінчення зі стор. 2-ої)

бити на підставі ділових книг ліквідаційні балянси. Мав я нагоду бути на кількох засіданнях такої ліквідаційної комісії при Центросоюзі у Відні. На жаль, не зберіг записок з тих засідань. Пригадую собі тільки, що зголосилося до усталення стану 36 Повітових Союзів Кооператив, з чого 8 не мали всіх ділових книг і зіставлення ліквідаційних замкнень натрапляло на трудноці, у поодиноких випадках уставлення даних оперто на завірених протоколах персоналу. Мабуть тільки проти двох ПСК заряджено карне доходження, внаслідок каригідного поступовання поодиноких службовців. При цьому треба підкреслити, що під час війни значно поповнено персонал наших кооперативних підприємств новими людьми, що не мали вже відповідного вишколу та ідеологічно не були підготовані до кооперативної праці. Їх популярно називано „воєнними кооператорами".

Дальший наступ большевиків та зайняття ними Відня та Лібену, не дало змоги остаточно закінчити упорядкування стану кооператив, а весь зібраний матеріял треба було знищити, бо на дальше вивезення німці не дали на час відповідних засобів транспорту. При частинному паленні тих документів був я присутній.

У Західній Німеччині, де скупчилася українська еміґрація, в 1946 р. на з'їзді кооператорів в Мюнхені знову порушено справу цих обвинувачень і поставлено вимогу до ЦПУЕ створити окрему комісію, яка зайнялася б вияснениям цієї прикрої справи. ЦПУЕ усталило склад цієї комісії, до якої ввійшло і двоє представників кооперації. Одначе, комісія не приступила до праці. Кооперативні представники цієї комісії, на засіданнях Надзірної Ради кооперативної централі „Унія" в Мюнхені, на запитання, чому комісія не діє, відповіли, що ЦПУЕ не призначило відповідних фондів на покриття коштів бодай приїзду членів на засідання.

Чи українські кооперативи мали взагалі можливість вивезти таке велике майно, яке становило б тепер базу забезпечення наших народних інституцій і потребуючих заслужених громадян на еміґрації? Творення і поширювання такої „леґенди" наскрізь шкідливе, такі розмови не мають реальної підстави. Українська кооперація не могла в тодішніх обставинах вивезти з собою великого майна. Все господарство кооператив було під дуже строгою контролею німецьких урядових чинників. Всі грошові справи полагоджувано тільки через банки, великого запасу готівки по касах окремих кооператив не могло бути. Вивезти можна було тільки канцелярійне приладдя та невелику кількість т. зв. премійових товарів, як цукор, муку, горілку, папіроси, запаси яких по кооперативних маґазинах не були великі. Та не всі могли й те зі собою вивезти, бо деякі мали змогу виїхати перед самим приходом большевиків (на виїзд треба було дозволу німецької влади), а багато кооператорів попало в руки совєтської армії. Найбільшу можливість виїзду мали підкарпатські ПСК, але вони належали до категорії „бідніших" і не розпоряджали у більшій кількості премійованими товарами. — Все вивезене майно ПСК, яке попало вже в контрольований терен, не становило значної вартости по нормальних цінах, і його не вистачало навіть на покриття коштів утримання потрібного персоналу, що складав ліквідаційні замкнення.

Не виключаємо поодиноких дрібних випадків марнотратства, що їх очевидно строго засуджував загал українських кооператорів. Але рішуче треба застерегтися проти узагальнювання та обвинувачування всіх кооператорів. Утотожнювання поодиноких зловживань з цілістю — є не тільки прикрим та несправедливим для україніського кооператора, але й приносить велику шкоду громадському розвиткові та знеохочує до праці всіх колись громадсько активних кооператорів.

Українські кооператори нічого не мають проти прилюдного засуду спричинників розтрати громадського майна, але хай ці оскарження не будуть голословні, а до того ще й анонімні. Хай оборонці народної чести в першу чергу будуть чесні і виступлять одверто з доказовим матеріялом, за що українські кооператори будуть їм тільки вдячні і разом з усім громадянством відмежуються від цих нечесних людей.

З Відчитової Залі

Доповідь про 25-річчя знищення українського села

В день Линколна — 12. 2. 1955 р. Асоціяція б. українських політв'язнів СССР в Ню Йорку зорганізувала реферат на тему „25-ти річчя знищення українсого села". Реферат подав голова Г. У. АУПВ, п. І. Шарай-Самійленко. Крім чл. АУПВ на реферат були запрошені представники українських громадських та політичних організацій.

Нав'язуючи реферат до дня Линколна, доповідач, характеризуючи цю трагічну епоху, між іншим сказав, що з проголошенням „суцільної колективізації" на Україні (кінець 29 та 1930), що не відносилось до самих московських теренів, тим способом Москва приступила до виконання свого далекойдучого заміру що-до України: тотального знищення національної субстанції, що формувалась та укладалась віками в нашім народі, як нації. Адже ж село на Україні, особливо того часу, було колискою українства, центром спротиву Москві. Україна, Кубань трясли тоді Москву своїм масовим спротивом, — від одиночних виступів, масових бунтів і повстань, як напр. Чернігівське, Ворщівське і др. повстання, до ...справжньої війни, що була на Кубані. Результат відчайдушного, але нерівного змагу відомий: змасакровано провідну національну еліту селянства, понад 2½ міл. українських душ вирвано в концтабори. А скільки розстріляно!.. на Кубані знищено цілі станиці.

Таким способом Москва нанесла українському народові глибоку рану, обезкровила його, а потім затягнула в колгоспне ярмо, зробила своїм рабом.

1930 рік був кривавою, кульмінаційною точкою московської агресії на Україні. Він приніс Україні тотальне рабство.

1930 рік є першопричиною всіх послідуючих трагедій нашого народу, одною із яких була найстрашніша — голод 1933 р. — коли вже в той час Україна була 100% колективізована.

Україна ніколи не забуде заподіяний Москвою голод 1933 р., але чи ж може Україна, а зокрема, українці, що є тут на волі, оминути 1930 рік — рік героїчної боротьби українського селянства, рік уведеного нечуваним терором рабства — грань, за якою зникло ім'я і суть глибокошанованого і багатозначущого на Україні селянина-господаря, замість якого появились раби, обезличені і безіменні „конюхи", „доярки", „свинарки"? Те рабство, говорить докладчик, поширилось тепер і на новоприбрані терени українських земель. Боротьба з тим рабством, в тій чи іншій формі, не вщухає, а навпаки, поширюється. Волелюбивий український селянин ніколи з тим рабством не погодиться!

Хто ж воскресить, і покаже сущій (що не знає) і майбутній українській ґенерації та Вільному Світові правду, отих тисячів іменних і безіменних героїв, що боролися і впали в боротьбі проти рабства?! Обов'язок такий ліг на українську еміграцію.

Потім доповідач детально зупинився на кн. „Ред. Бред" (автор американець М. Гіндус, який був очевидцем колективізації 1930 р. на Україні) та який так правдиво описав психологічний бік баченої трагедії.

По закінченні доповіді, слухачі забирали слово, подаючи запитання та особисті свої спогади (пп. Ручка, Остапів, Капуста, Иова і др.) та подаючи політичну оцінку тієї епохи (пп. проф. Гавриленко, інж. Красноніс, В. Дубняк, М. Мельник, д-р Кушніренко.

Присутні висловили побажання про необхідність глибокого дослідження та висвітлення піднятої теми та зокрема про потребу видання персональних спогадів свідків, що відбили б ту епоху в найглибшім її значенні.

Того ж дня відбулися і сходини чл. АУПВ, на яких вшановано пам'ять чутливого „друга українських політичних в'язнів, великого українського патріота, що посвятив своє життя для добра України — сл. пам'яті д-ра Луки Мишуги.

І. Г.

З НОВИХ ВИДАНЬ

Записки Наукового Товариства ім. Шевченка. Том 162. Збірник Філологічної Секції, том. 25. Ню Йорк—Париж, 1954, ст. 96.

В цьому томі філологічна Секція НТШ видала дві праці з української діялектології — про надпрутський і надсянський говори. Ці праці були затверджені до друку ще в 1947 році, але з фінансових причин могли появитися аж тепер.

Проф. д-р Кость Кисілевський для своєї праці „Надпрутський говір" вивчав цей говір нашої мови під час довгих дослідів у терені довгі роки. Д-р Марія Пшепюрська вивчала пограниччя надсянського говору під час екскурсій в терен у 1937—1940 роках. Оба дослідники використали також всю літературу, яка відноситься до предмету їхніх дослідів.

Д-р Кисілевський дав докладний опис одного із старих наших говорів, який давніше називали в науці покутсько-буковинським. Автор називає цей говір надпрутським тому, що він займає басейн середнього Прута між Делятином та околицею Могилева над Дністром. Цей говір творить перехід між гуцульським та наддніпрянським говорами і має два основні центри: в околиці Делятина та Снятина, які виявляють деякі різниці в своїх прикметах, бо снятинське гніздо має багато гуцульських ізоглос. Автор зібрав матеріял із ста осель і визначив межі цього говору на основі збірних експедицій в терен у роках 1934 і 1940. Ізолекси упорядкувані за систематикою: родина, виробництво, торгівля, господарські будинки й наряди, посуд, збіжжя, обряди, забави, гостина, ноша, їжа і т. п. Описані також і ізофони та ізоморфеми. Темп цього надпрутського говору енерґійніший від темпу гуцульського говору.

До розв'язки додано оригінальну карту, яку виконав Григор Колодій.

Д-р Марія Пшепюрська досліджувала матеріял своєї розвідки „На пограниччях надсянського говору" в 1937 і 1940 роках і зібрала матеріял з 65 сіл таких повітів: Перемишль, Добромиль, Самбір, Мостиська, Яворів, Рудки і Городок Ягайлонський. Вихідною точкою її праці був надсянський говір, який вона описала в 49-му томі „Праць Українського Наукового Інституту" в Варшаві у 1938 році. В деяких селах, які досліджувала авторка, українського населення вже тепер немає, бо його виселено після недавньої війни.

Авторка старалася визначити межі надсянського говору і прийшла до висновку, що „між надсянським, лемківським і бойківським говорами простягається смуга мішаних і перехідних говірок, на яких території стрічаються елементи цих сусідніх говорів". Але такі мовні явища існують не тільки між цими говорами, а й між усіма іншими говорами та мовами. Авторка не змогла докладно визначити меж надсянського говору, а тільки ствердила „експансію надсянських мовних рис у південному та південно-східньому напрямах і їхнє схрещення з явищами говорів лемківського на південному заході, бойківського на півдні та наддністрянського на південному сході". Авторка дослідила фонетичні, морфологічні та лексичні прикмети надсянського говору, що зазначено на окремій карті, яку також виконав Григор Колодій.

Обидві праці дають новий матеріял, здобутий в самому терені, тому й висновки авторів мають тривку наукову вартість. Матеріял зібраний у розвідці пані Пшепюрської, належить до тих матеріялів, яких сьогодні в деяких селах вже не можна буде зібрати, бо там немає вже українського населення, тому він буде єдиним матеріялом і для всіх майбутніх дослідників, які вивчатимуть західні говірки української мови.

Л. Луців.

НОВІ ІМІҐРАНТИ

ПРИЇЗД НОВИХ ІМІҐРАНТІВ

Заходами Злученого Українського Американського Допомогового Комітету на новий переселенчий закон 1953 р. спроваджено до ЗДА, за час з 1-го січня 1955 року, слідуючих осіб:

Буґрак Василь, Емілія, Анеля; Доляк Катерина, Богдан; Долінський Андрій; Галас, Лев, Олена, Ольга; Кузьо Мирослав; Макісько Іван, Анна, Володимир, Алекс; Медюх Методій, Варбара, Зенон, Роман; Мішанко Василь; Москаль Михайло; Петрів Ростислав з дружиною і донькою; Салак Василь; Шерер Матильда; Шесико, Алекс і Єлисавета; Сімонов-Семенюк, Євген, Віра, Алла, Андрій, Катерина; Скорик, Анна і Варвара; Сосанська Анна з сином Петром; Стубан Ганна;

До кінця квітня б. р. мають прибути:

Вацик Василь; Греценко Яків, Анастасія, Олександер, Надія; Кириця Вікторія; Лещинський Юліян; Мікульський Ричард і Ірина; Осудар Дмитро, Марія, Ігор; Трутенко Г. Соня; Чучман Ева і Софія.

Злучений Український Американський Допомоговий Комітет у Филаделфії

UNITED UKRAINIAN AMERICAN RELIEF COMMITTEE, Inc.
P.O. Box 1661, Phila. 5, Pa. U.S.A.

ВСЯЧИНА

АВСТРАЛІЯ ВБИВАЄ ДИКИХ БУЙВОЛІВ

В північній частині Австралії так розмножилися дикі буйволи, що уряд кожного року мусить вбивати їх в скількості коло 8,000 штук. Сто років тому привезли перших буйволів із Голляндських Східніх Індій, і вони були спокійні на освоєні. Але деякі з них втекли на волю в пущу, де здичіли, і тепер вони живуть в дикому стані та роблять великі шкоди.

● **У Західньому Берліні** мають будувати біля Тірґартену новий готель на 400 кімнат, вдвоє більший, як дотеперішній тамошній найбільший готель. Союз власників берлінських готелів і пансіонів вніс протест до посадника міста, вказуючи, що побудова цього нового готелю приведе до банкротства більшість існуючих. Проте, місто зацікавлене в припливі американського капіталу, бо будуватимуть той будинок за американський кредит в сумі $5 мільйонів.

● **Шість філіпінських** студентів прибули до ЗДА на одномісячну „подорож доброї волі". Їхню подорож оплачує щоденник „Манільська Хроніка".

● **Адмірал Ірл Мавнтбеттен,** що його родина під час останньої війни змінила своє прізвище з німецького Баттенберг, член найвищої англійської аристократії, споріднений близько з чоловіком королеви Єлисавети II, перейняв становище першого лорда англійської адміралії. Він увійшов до головного штабу англійських збройних сил, як командант морської фльоти.

● **Черчил,** який любить малювати, малював на Сицилії кількох італійських поворозників при праці. Раптом між ними появились ще два поворозники. Недавній прим'єр не зауважив в тому нічого особливого, але англійський детектив, який не відступає від нього ні на крок, почув тихе клацання фотоапарата. Це були італійські фотоаматори, які ухитрились фотографувати Черчила, чого він собі не бажає. Детектив чемно, але рішуче попросив італійців знищити клішу.

● **Лондонські щоденники,** що появилися вперше після 26-денному страйку 700 осіб технічного персоналу, вмістили здебільша додатки з оглядом найважливіших подій за минулий час. „Дейлі Міррор" вийшов з написом через усю першу сторінку „Ми знову тут!", „Дейлі Геральд" вмістив на цілу сторінку карикатуру з написом: „Який прегарний день" (чоловік, що читає за сніданком газету, і його дружину, що радісно сплескує руками). „Дейлі Мейл" привітав читачів великим написом: „Добрий день усім!"

Посмертні Згадки

ТЕОДОР ШИМКОВИЧ, член Укр. Зап. Т-ва „Дністер" Відділ 361, УНСоюзу в Ню Йорку, помер 15-го квітня 1955 р. Покійний родився в 1889 році в селі Туринка, пов. Жовква, Зах. Україна. Полишив горем прибиту дружину Павліну. Похорон відбувся 20-го квітня з похоронного заведення П. Яреми до церкви св. Юрія. — В. И. П.! Управа.

НИКОЛА ГУЗАР, член Б-ва св. Василія Відділ 168 УНСоюзу в Перт Амбой, Н. Дж., помер по короткій недузі 30-го березня 1955 р., проживши 70 років. Покійний родився в с. Стратин, пов. Рогатин, Зах. Україна. Оставив в смутку дружину Ксеню, синів Дмитра і Івана, одну дочку і внуки. Похорон відбувся 2. квітня. Похоронено на цвинтарі Кловер Ліф, Вудбрідж. — В. И. П.! Г. Бабин, секр.

КСЕНЯ ЗАЛАНОВСЬКА, довголітня членка Т-ва Сокіл Відд. 218 У.Н.С. в Кемпбел, О., померла 15-го квітня 1955 р. Покійна родилась 12. березня 1888 р., в селі Вилява, пов. Ярослав, Галичина. Полишила в смутку мужа Йосипа, 2 синів Петра і Франка, 3 замужні дочки, сестру Еву і 13 внуків. Похорон відбувся при участи Родини, Членів, Знайомих та Приятелів з погребового заведення до римокат церкви, а відтак на цвинтар Кальварію. — В. Ій П.! М. Стахура, секр.

✝

Саме наспіла до нас перша і сумна вістка з Рідних Земель, яка звіщає нам, що в м. Стрию померла 18-го лютого 1952 р.
Наша Найдорожча Мама і Бабуня

бл. п. Текля Гарасимів
з ДАВИДОВИЧІВ,

вдова по бл. п. Д-р Антонові Гарасимовім, адвокаті в Стрию, проживши 87 років трудолюбивого, побожного життя. Повідомлення подає, що „похорон відбувся при співучасті многих Приятелів і Знайомих, бо всі її дуже любили". — З Покійною відійшла правдива Християнка зі всіми чеснотами християнської любови ближніх та вірний ідеал Українки-патріотки.

Подаючи цісю дорогою це одиноке повідомлення, всім Рідним; Знайомим і Приятелям поза Рідним Краєм, просимо про Молитви за упокій Її Душі.

Сумом прибиті — ДІТИ і ВНУКИ.

✝

Колишній Робітник-Токар Харк. Паротягобудівельного Заводу, Член Української Центральної Ради і Трудового Конґресу, активний церковний і громадський діяч

Федір Хомович Глянько

упокоївся в Бозі 21-го квітня 1955 р. (на 76 році трудового життя). Похорон відбувся 23-го квітня в м. Форт Вейн, Інд.

Про це з глибоким жалем повідомляють:
дочка Катерина, внук Юрій і зять
прот. Олександер ПОПОВИ
та брат Микола ГЛЯНЬКО з дружиною.

В сороковий день смерти
Найдорожчого Мужа, Батька й Дідуня

сл. п. Миколи КОКОЛЬСЬКОГО

відправиться
СЛУЖБА БОЖА з ПАНАХИДОЮ
в суботу, 30-го квітня 1955 р. о год. 10. рано
в греко-кат. церкві св. о. Николая
261 — 19 вул., в Савт Бруклині, Н. Й.

Рідних, Друзів, Знайомих та усіх людей доброї волі прохаємо взяти участь у Богослуженню!

Дружина Надія КОКОЛЬСЬКА
з Родиною.

ТАРЗАН, ч. 3452. Звуки ночі.

THE MEN NERVOUSLY FASHIONED A CRUDE GRAVE, MEANING TO HIDE TARZAN'S BODY.

SWEATING PROFUSELY, THEY ROLLED TARZAN INTO THE HOLE.

THE TENSION WAS GREAT-- STRANGE NOISES OF THE NIGHT SET THEIR NERVES ON EDGE.

THERE WAS A SUDDEN LOW GROWL AND THE MEN STOOD UP, PETRIFIED.

Чоловіки нервово викопали яму, з думкою сховати там Тарзанове тіло.

Щедро потіючи, вони скотили Тарзана в яму. Було велике напруження...

Дивні голоси ночі до крайності напружували їхні нерви. Нараз пролунав тихий рик,

і чоловіки встали, мов скам'янілі.